

C. P. P. P. P.

4

11246

~~214~~

№ 384
Bibl. univ.

1844
BIBLIOTEKA
1844

M O W A
214

W DZIEŃ ROCZNICY

OTWARCIA TOWARZYSTWA

DO

KSIĄG ELEMENTARNYCH

na Sefsyi dnia 12. Marca Roku 1788.

1844

PRZEZ

JEGOMOSCI XIĘDZA

PIRAMOWICZA

SEKRETARZA KOMMISSYI EDUKACYI NARODOWEY

W TYMZE TOWARZYSTWIE

M I A N A

W WARSZAWIE.

[1788]

~~2857~~

XV-III. 2. 1440

NAYIASNIEYSZY PANIE!

S zaiste w sprawach ludzkich roboty, których odgłos mniejszy jest, aniżeli skutek, w których praca bez przyjemności, bez blasku pożyteczność u małej liczby Sędziów znajdzie nagrodę, pochwalenie y zachęcenie do wytrwania. Widzi przychodzić ciekawy piękną równinę, która mu stawia kształtne gmachy, rokoszne ogrody i łąki, a niezgadnie wiele trudu y nakładu kosztowało zasypywanie parowów, znieśnienie wzgorków i zrównanie placów. Doświadczamy tego w przedsięwzięciu naszym. Przychodzą do roztrząsania naszego dzieła, które mają być Elementarne, to jest łatwością a razem dokładnością swoją służące do wprowadzenia młodzieży w dalsze nauki y umiejętności przybytki, okazujące prawdy Fizyczne i Moraine, które zabraniają przystępu błędóm i skażeniu do rozumu i serca; zachowujące przyrodzoną rzeczy ośnowę i porządek; a uczące w taki sposób, aby wytknięta każdej nauki do szczególnego i pospolitego dobra użyteczność,

A przy-

przywiązywała wiek młody do pracy, i słodziła mu przykrości. Trzeba być na straży przeciw wysokości Genjuszu, żeby wzrok słaby ięszcze młodocianego wieku zbyt nie rażą światłem, od prawd, które miał okazywać, na zawsze nie odstręczył: a przecie trzeba Genjuszu, żeby wszystkich Nauk związek, wszystkie drogi, iednym niby okarzeniem, obiać y do iednego celu ściagnąć; żeby miarę famey słabey poiętności zgadywać, i do niej wyroki nasze stosować. Iakiego gruntu w famey treści rzeczy, iakiego ufzykowania prawd podług ich, że tak rzekę, genealogii, iakiey więzłości a razem iasności niewyciągają takowe dzieła! Chcemy być łatwemi, wkrada się niedokładność y rozwolnienie w wyrazach a powierzchowność i lekkość uszkadza gruntowności i zgłębieniu. Ufiliemy poczynającemu uczniowi wyłuszczyć obszernie naukę, unikając ciemney krótkości; wpadamy w długość i rozwlekłość, w której tonie prawda szukana, w której przez rozłargnienie myśli związek i osnowa nauki niknie z przed oczu. Z więzłością nacyjęściej miesza się wycięczona subtelność, nie ma za co uiać dowcip i uwaga ucznia. We wszystkim przymioty dobre stykają się nieznacznie z przeciwnemi w rzeczy, acz na pozór podobnemi cnotie wadami. Natężony potrzeba na uchronienie się niebezpieczeń,

stwa }

stwa tego pilności. Wiele trudu i pracy doznawać nam przychodzi częstokroć, nim się zapewniemy, że co rozumiemy sami, zrozumieją Uczniowie. Ztąd wynika, że robota ufilna nie jest spora, y praca rzetelna nie jest zawsze widoczna. Wielbiemy z tey okoliczności Naywyższego Prawodawcy rozrządzenie, iż aby cokolwiek uczynić pożytecznego, nieobeydzie się bez Cnoty. Ta nam przepisuie oddawać na ofiarę prawdziwego dobra mniemania ludzkie, okazałość poświęcać pożyteczności. Dla tego w tym przeciągu czasu, z którego sprawę przed Tobą, Nayjaśnieyszy Panie i Naydobrotliwszy Edukacyi Obywatelskiej Opiekunie, i przed Powszechnością Narodową zdaię, dla tego tak mało owocow prac naszych przynosimy, bośmy doyrzałe tylko i posilne przynieść chcieli. Lubo procz roztrząsania pism Publiczney nauce służących, wiele innych robot, z wyraźnego P. Kommiffyi nad Edukacją przełożoney zlecenia zabawiało Towarzystwo do ksiąg Elementarnych wyznaczone.

Wielką część zafiadań naszych w roku przeszłym zabrało roztrząsanie Mechaniki. Samo na ięzyk Oyczyfity przełożenie tego dzieła, które Autor po Łacinie nam podał, miało wiele trudności, tak z natury tey pracy, iako i z oddalenia się Osoby, która tę pracę przyięła. Oddane jest

ieszcze to dzieło wyznaczonym z grona Towarzystwa.

Naywięcey pilności i czasu poświęcilismy na przelanie i wydoskonalenie Zoologii, to jest tey części Historji Naturalney, która o Zwierzętach podaie wiadomości. Już nie raz miałem sposobność mówienia o Historji Naturalney, już nie masz nikogo cokolwiek przyrodzenie i związek nauk y umiejętności znającego, żeby nie widział, że Fizyka bez niey być nie może; że Kray od niey naywięcey rzetelnych pożytków spodziewać się powinien; że gdyby ją w układzie nauk opuszczono, niedoskonałość rozrządzenia biiąca w oczy, barzoby złe i' poniżające, we wszystkich Kraiach o Magistraturze Edukacyney, o użytych do tego układu osobach mniemanie sprawiła. Praca, którą około dzieła tego łożyli J. X. Hołowczyc, J. P. Zabłocki, J. Pan. Czenpiński, znosząc naylepsze pisma znanych Autorów, zabierając wiadomości z różnych źródeł, iak usilną i użyteczną była, tak z publicznym pochwaleniem wspomniona tu być powinna. Zoologia, która wkrótce Szkołóm podana będzie, z gruntu, acz w obrębach Elementarney Nauki prowadzona, przyiętą od naybiegleyszych ludzi Teoryą oświecona, umiejętnie przysposabia Ucznia do rozeznania pewnych od Natury wyznaczonych charakterów i znamion, podług

dług których różne zwierząt podziały pod różne rodzaje, gatunki i rzędy umieszczone być mają. To wszystko, nieodstępuiąc od naznaczonego raz Naukom zamiaru, nieoddzielnie z użyciem ku pożytkowi Człowieka y Obywatela iść powinno.

Nauki Moralney częśc trzecia na Klasse trzecią w Roku przeszłym dostała się Nauczycielóm i Ucznióm. Podług układu do poiętności wieku i okoliczności, w których się Młodzi znajduią, stofowana częśc ta, zawiera obowiązki i prawidła wzajemnego współczności obcowania; kieruie postępowaniem młodego, skazuiąc mu sposoby, któremi w Towarzystwie z ludzmi y pożytek y przyjemność łączyć i onych wzajemnie fobie udzielać należy. Wychodzą na pomoc tey książeczce wyjęte z Autorów Łacińskich wypisy obyczajowych uwag i przykładów, które się do iedney z dziełem Polskim materyi ściągają. Xiążeczka y wybranie wypisów jest robotą iuż tyle razy chwalebnie wspomnionego Autora J. X. Popławskiego.

Prócz tych Moralnych wypisów, zbiór ich dalszy na Klasse trzecią podaje Ucznióm, z wykładami i objaśnieniem, do Historyi Naturalney y Ziemianstwa y Ogrodnictwa z Wirgiliusza Xięgę drugą o Ziemianstwie, z Kollumelli kilka Rozdziałów o Ogrodach, o drzewach leśnych, o łąkach; do wiadomości Historycznych i Literatury niektóre
życia

życia z Korneliusza Neposa, niektóre listy Cy-
cerona i Pliniusza. Przepisane są skuteczne i naj-
łatwiejsze sposoby czerpania z najpierwszych
Rzymskich Pisarzy czystej Łaciny i dobrego
guštu.

Kiedy dokończone Arytmetyki i Geometrii i
Algiebry dzieło, już od lat kilku w rękę dających
i biorących Nauki zostawało, potrzeba zupełne-
go z Nauk Geometrycznych pożytkowania wycią-
gała jeszcze, aby dostarczyć szkołom Logaryt-
mów. Zaradziła tej potrzebie Prze: Kommissya.
Za iey zleceniem obrane jest krotkie i stosowne
powszechnemu użyciu Logarytmów zebranie: a
J. X. Zaborowski Piar znany ze sławą z wybor-
nego dzieła geometrii praktyczney, ułożył
wstęp zawierający wiadomość o Logarytmach y
ich używaniu. Należy się, z okoliczności Elemen-
tarney Matematyki dzieła, uczynić wzmiankę o
nowym załączycie Literackim Jey Autora J Pana
Lhuillier, iednego z Towarzystwa Naszego, Kores-
pondenta Akademii Peterzburckiey. Napisana
przez Niego, na podane od Akademii Berlińskiej
w materyi wyższej Matematyki do konkursu za-
pytanie, odpowiedź, nad wszystkich wespół ubiega-
jących się w liczbie trzydziestu, pierwszeństwo i
zwykłą nagrodę sądem Akademickim otrzymała.
Załączyt ten zgromadzeniu osób w Kraiu Na-
szym

szym edukacyi służyących znakomitą ozdobę przynosi. (a)

Wprzeszłym oddaniu sprawy z robot naszych doniosłem Powfszechności o wydanym na Szkoły Parafialne Elementarzu, zawieraiącym naukę pifania i czytania, naukę liczby, początkową naukę Chrześciańską i Moralną, wcale do potrzeb i powinności pospolstwa przystofowaną.

Mieliśmy niewymowną radość, widząc powfszechne dzieła tego, ktorego los od wielu okoliczności dość trudnych zdawał się zawilnąć, pochwalenie, widząc wielu cnotliwych i oświeconych Obywateli, gorliwych o prawdziwe dobro powierzonego sobie ludu Kapłanów pośpiech w dostawaniu, włościóm i Parafióm zalecaniu tej użyteczney książki. Niemasz innego sposobu wyprowadzenia ludzi z ciemności i błędu, z pochodzących naywięcey z tego zrodła wad i występków, iako nowe pokolenia zaraz w początkach ich życia oświecać, drogę im cnoty skazywać, a czynną edukacyą ferca do zamiłowania powinności ukształcać,

(a) Exposition élémentaire de principes, des Calculs supérieurs, pour servir de réponse à la demande, d'une théorie claire et précise de l'infini Mathématique; couronnée par l'Académie Royale des sciences et Belles Lettres de Prusse.

cać, y do wykonania obowiązków samym skutkiem i zwyczajem wprawiać.

Mieli już Uczniowie te nauki w rzeczoney xiążeczce: ale gdyby zbywało na zdatnych mistrzach, iako zapewnie zbywać musi; gdyby podejmuiący się tak ważney posługi nie umieli podawać te nauki, rządzić edukacją człowieka; wszystkie szkodki zostałyby niepożyteczne, owszem niezdatność Nauczycielow, więceyby nienagrodzonych szkód Narodowi Ludzkiemu przyniosła. Przygotowanie zatem i przysposobienie Nauczycielow ludu, istotną było rzeczą do tego celu. Łitować by się potrzeba nad ciemnotą rozumu i nieczułością serca tego, któryby za małą posługę poczytywał pospulstwu oświecenie dawać i obyczaje. Co za wielki obowiązek, iak święty Urząd być Nauczycielem ludu, to jest swą Nauką i staraniem służyć szczęśliwości millionów bliźnich swoich! Zachowanie ich życia i zdrowia, wzmocnienie sił i cwiczenie zręczności, Nauka wiary y obyczajow odrażająca od właściwych tey kondycyi nałogow i przywar, a wprawuiąca w zamiłowanie Cnoty y powinności, podanie im wiadomości do potrzeb y pożytkow ich stanu należących, to to jest obfzerne zamierzenie podejmuiącego się dawać wychowanie młodemu ludowi! w tym poięciu rzeczy, w tym przekonaniu o potrzebie, a w nay-

fzcher-

fzeczery rozszerzenia dobra Kraiu chęci; przed-
sięwziętem napisanie Dzieła: *Powinności Nauczyciela, mianowicie zaś w Szkołach Parafialnych, i sposoby ich dopełnienia.* Za pobudki, które mi do tøy pracy powodem były, za usilność o dokładne wykonanie ręczyć śmiało mogę: o skutku, o zdatności dzieła sądzić do innych należy. Łaska we tøy roboty od Przeświet: Kommissyi Eduk: przyięcie z zaleceniem użycia iey po całym Kraiu, świadectwa nayspoważniejszych dostoięstwem i cnotą Obywatelów, stały mi się naychlubniejszą i pełną pociechy nagrodą: i ieżeli zamierzony skutek kiedykolwiek chęci i pracę uwieńczy, nie niewyrowna szczęśliwości i słodyczy mego uczucia; sublimi feriam sidera vertice. To zawsze było to będzie spraw moich prawidłem, to zamysłów i żądań moich godłem: nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria: niemasz rozumney, niemasz prawdziwey chwały, tylko czynić, co jest pozytecznego (*)

Cożby iednak piszących radzących około nauki ludu pospolitego prace ważyły, gdyby pierwszych w Narodzie mężów przykład i dobroczynność nie przykładala pieczęci wykonania? W którychże ręku przyzwoicięj Opatrzność złożyć mogła

(*) Phædrus.

mogła sposobność dobrodziejstwa tego dla ludu to jest edukacyi Jego, iako wybierając Naypierwszego w Duchowieństwie Pasterza, Naypierwszego w Rzpltey Xiążęcia, Senatora i Obywatela, Naypierwszego, przez Urząd Prezesa Edukacyi Narodowej Dozorcę? Powaga Dostoieństwa, dzielność przykładu, i sposób w ułożeniu, wszystko to najmocniejszy wzbudza nadzieie, że ci którym Bóg dał obfite dobrze czynienia środki, w których ręku jest szafunek powierzony do rozrządzenia dochodów, ci, mówię, prowadzeni światłem skazującym gdzie jest rzetelne dobro Kraiu, zagrzani chęcią cnotliwym duszom właściwą być użytecznymi dla drugich, z nim się w naylepszej sprawie złączą.— JO. Xże Jmśc Prymas chcąc Archidiecezyi swojej obmyśleć i zapewnić edukacyą polspolstwa, założył Szkołę w Łowiczu, w której by przyśyłani od Dziekanów z przyzwoitemi świadectwy młodzianie do nauczycielstwa ludu powfiach i miasteczkach powołani, brali nauki i sposób uczenia, stawali się przez nabieranie cnot i wprawę dobrych obyczajów zdolnymi do téj ważney posługi, a przepisane w téj Szkole ćwiczenie się w muzyce Kościelney, ułatwia Pasterzóm koniecznie sług Kościelnych potrzebującym, znalezienie w jedney osobie nauczyciela i kantora Parafii. Dwudziestu czterech młodzieży w

rzeczoney Szkole tę nauczycielską biorą eduka-
cją. Corocznie ośmiu ich z niey wychodzi. Po-
czytuie Ia sobie za znakomitą i chęciom moim
naydogodnieyszą chwałę, iż od JO Xięcia Jmci za-
wołany byłem do weyrzenia w stan téy Szkoły,
i do podania pod fąd i wolą Jego, myśli któ-
reby się do skutecznego otrzymania celu dążące
zdały. Oddać mi w tym mieyscu należy świade-
ctwo wielkiej pieczołowitości około edukacyi
fizycznej i moralney, około nauki i ćwiczenia
przeznaczonych Szkołom Parafialnym nauczy-
cielów, JX. Zielińskiego Rektora Collegium Pi-
iarskiego w Łowiczu. Z wielką radością zapewne
od ludzi lubiących Naród ludzki, od Obywatelów
kochających swoią Oyczyznę przyjęte będą te u-
wiadomienia, które nas o pomnażających się Szko-
łach Parafialnych, a niektórych ofobliwyszym spo-
sobem dobrze urządzonych w Koronie i w W, X.
Litt: przez tegoroczne Rapporta zapewniają.
Przyidzie w krotce ten czas, kiedy znakomitze
z tych Szkół w oddawaniu sprawy roczney z rze-
czy Edukacyinych ze sławą Panów i Pasterzów
w szczegulności wymienione będą. Gdziekolwiek
ukaze się światło mądrości i cnoty, choćby też
wśród mgły błędów i nierządu, skazywać go
współ Obywatelóm należy; pozytkować z niego
wszystkich jest obowiązkiem. Niech mi się godzi

Ba

tu z okoliczności edukacji Pospółstwa przytoczyć obce niektóre ustanowienia, godne pochwały i warte naśladowania. Procz innych we Francyi do tego celu dawniej wprowadzonych układów, najświeższe wiadomości ogłaszają dobroczynność Obywatelską, która Miastu Langres dla uboższych z Ludu dała nauczycielów. Opisanie obrządku otwarcia tych Szkół po różnych częściach Miasta jest pełne tkliwości, a List Pasterki tamtejszego Biskupa wystawia dokładnie wielkość dobrodziejstwa, i cel ustanowienia (b) Niewspominając założonych od niejakiego już czasu po miasteczkach i wsiach Panowania Austryackiego i Pruskiego Szkołach, należy szczegulniey zastanowić się nad nowym w Czechach wprowadzeniem, którego wynalazcą jest dobrze Narodowi Ludzkiemu zaśluzony Pasterz (c) pełny męztwa i stałości, iakiey takowe przedsięwzięcia potrzebuia, które Rząd tamtejszy powagą i opieką swoią wspiera i rozszerza. Są to po wsiach i miasteczkach Szkoły *Industryjalne* nazwane, w których przez naylepsze urządzenie, podaiąc nauki przyzwoite, przykładaia młodzieź płci oboiey do rzemioł i robot

(b) JIXX. Neret i Diderot Pralaci Kapituły Katedralney w tamtym Mieście, nadali ten fundusz wieczny na edukacyą ubogich dzieci z Pospółstwa.

robot rozmaitych, tak, iż wielorakie ćwiczenia, iedno bez przeszkody drugiego, wprawiają ich w zwyczaj pracy i zapewniają stan życia ucziwy i zyskowny.

Co prawdziwą opiekującemu się Edukacją Obywatelów Panowaniu Stanisława Augusta, co Narodowi Polkiemu wszędzie przynosi chwałę, to jest zaiste, iż dany jest u Nas innym Kraiom niebezpieczny przykład, iako Rząd wychowaniem młodzi zawiadować powinien. Dawni i późniejszy mędrzy i najświetniejszy Prawodawcy, zawsze tę prawdę, za gruntowną rad i ustaw swoich zafadę, kładli; iż edukacja Synów Obywatelskich do Rzpltey należy. Likurg, Plato, Xenophon Arystoteles, poczytywali ją barzicy za rzecz oyczyzny i urzędów, niż rodziców. (d) Leybnitz, Tournemin, L'abbé de Saint Pierre, Turgot w życzeniach i podaniach swoich, a osobliwie ci dwa ostatni prawie kryślili taki kształt Urzędu Publicznego, iaki w ustanowieniu u Nas Prze: Kommis: Edukacyi Narodowej widzimy. (e) Te same
miał

(c) IX. Ferdinand de Szustein.

(d) Likurg w Plutarcha. Plato Lib: 3. de Leg: Xenophon Cyropoedia. Aristoteles Libro 7. Cap. 17.

(e) Leybnitz. List do Placciusza Tom 6. Karta 65.

Tournemina jezuita. Journaux de Trevoux, ou autres Dissertations.

miął uwagi i myśli rozfądny kochający Oyczyznę Pisarz za czasów Zygmunta Augusta Frycz Modrzewski, który, w Dziele swoim o poprawie

Co L'abbé de Saint Pierre i Pan Turgot prawdziwi Filozofowie i Obywatele w tey rzeczy myśleli i podawali, zdało mi się w tym miejscu obszerniey wypisać. Pierwszy w Dziele swoim *Projet pour perfectionner l'Education*, Projekt do wydoskonalenia Edukacyi; radził ustanowienie Kommissyi Edukacyiney. Słowa są Jego w Artykule *Necessité d'un Bureau pour l'Education*.

1mo L'etablissement de ce Bureau est un moyen general pour perfectionner l'Education, et il est general, parcequ'il renferme tous les autres moyens particuliers, qui sont et qui seront proposés dans chaque Regne.

Ustanowienie tey Kommissyi jest ogulnym środkiem do wydoskonalenia Edukacyi, ogulnym jest, bo zawiera w sobie wszystkie inne środki szczególne, które są y będą podawane w każdym Państwie.

2do Le Regens qui auront plusieurs années d'experience, et qui se seront distingués dans leurs profession pour ont donnè a examiner au principal Officier du College leurs observations pour perfectionner la pratique de l'Education, et le principaux offi-

Nauczyciele mający, przez wiele lat doświadczenie i znakomiti w swoim stanie będą mogli dawać do roztrząsania Rządcy Szkół i Kollegiów, u wagi postrzeżenia swoje ku wydoskonaleniu praktyki edukacyi; a ci Rządcy poddadzą znowu pod roztrząszenie Kom-

prawie Rzpltey częścią wytyka, że prawa Nafze
o wychowaniu dzieci nic pewnego niepoftanowi-
ły A

„ ciers donneront á examiner
„ au Bureau celles de ces ob-
„ servations qu' ils aprouveront.

„ Mais il est visible, qu' il
„ faut un Bureau, un Conseil,
„ qui soit le centre de ces ob-
„ servations, et qui ait le pou-
„ voir de le rectifier, et ensuite
„ de les autoriser par de sta-
„ tuts, afin de perfectionner
„ tous les jours cette partie de
„ notre police, et de faire ob-
„ server autant qu' il sera pos-
„ sible l' uniformité dans tous
„ les Colleges du Royome pour
„ les pratiques, qui auront été
„ démontrées come les melie-
„ urs.

Cette matiere est si impor-
„ tante pour la felicité des hom-
„ mes en général, et de chaque
„ nation en particulier, que je
„ croi, que le membres de ce
„ conseil, qui seront choisis par
„ scrútin au nombre de dix ou
„ douze, ne doivent guerres, sur

missyi te uwagi, które za do-
brę przyjmą i potwierdzą.

Ale oczéwista jest, iż potrze-
ba Kommissyi czyli wyższej
Rady, któraby była składem y
zbiorem tych wszystkich uwag,
i miała władzę prostowania ich,
a potem upoważnienia przez
ustawy, końcem wydoskonalenia
co raz barziesz tej części po-
rządku publicznego; któraby
przykazywała zachować ile mo-
żna jednóstajność we wszyst-
kich kollegiach Królestwa, co do
praktyk i układow za naylepsze
uznanych.

Ta materya jest tak wielkiej
wagi do ulzczęśliwienia ludzi
w ogulności, i każdego narodu
zosobna iż składający tę Radę,
którzy obierani będą przez
kreski w liczbie dzieściu lub
dwunastu, niepowinni, zwłaszcza
w początkach, mieć innych spraw

ły. A że stárodawny słowa są Jego iest obyczaj,
że o Szkołach staranie miewały Rzplte; częścią,
uwiel-

„ tout dans les comencemens, | s'obie poruczonych; będą' oni
„ avoir d'autres affaires a re- | mieli w pierwszych leciech do-
„ gler, ils seront les premiéres | syc zatrudnienia w ułożeniu i
„ années assés occupés á former | prostowaniu ustaw, w wydosko-
„ et a rectifier les statuts, á | naleniu co rok książek na każ-
„ faire perfectionner tous les | dą klasę, w pomnażaniu fun-
„ ans les livres de chaque clas- | duszów dla kollegiów, do u-
„ se, a augmenter les fonds des | trzymywania tych, którzy-
„ colleges, á soutenir ceux, qui | żądać będą reformy, i do na-
„ demenderont la nouvelle me- | gradzania nayużyteczniej pra-
„ thode, et á faire recompenser | cuiącym około tey ustawy.
„ ceux, qui travailleront le plus |
„ utilement á ce grand établis- |
„ sement.

W opisaniu życia i dzieł Pana Turgot niegdyś ministra rzeczy
Skarbowych we Francyi niedawno zmarłego, pod tytułem: *Mé-
moir de la vie, des ouvrages de M. Turgot*, tak mówi autor.

„ Il a eu le projet de l' établis- | Miał on projekt ustanowienia
„ sement d'un Conseil de l' in- | Rady przelożoney nad instru-
„ struction Nationale, compo- | kcyą narodową, składającej się
„ sé d'un petit nombre des cy- | z małej liczby obywatelów,
„ toyens le plus recommanda- | nayznakomitszych urodzeniem
„ bles par leur naissance, leurs | nauką, cnotami, wybranych z
„ lumieres, & leurs vertus, | nayświetniejszych Panów, Ra-
„ choisis parmi les plus grands | dy Królewskiey i Parlamentów.
„ seigneurs. Dans le Conseil, | Ta nad instrukcyą Rada, po

uwielbiając stan Nauczycielski, porównywać go z najpierwzemi w Narodzie stanami radzi, częścią użyteczność nauk i ludzi uczonych do sprawowania rządów okazuje (f). Iakąż powinny być chwałą

C

i po-

„ du Roi, dans le Parlement ;	winnaby mieć rząd generalny
„ & que ce Conseil devoit avoir	Akademii, Szkół Gł., Kollegiów
„ la direction générale des A-	i Szkólek ; nakazać napisanie
„ cademies, des universités, des	przez konkurs ksiąg klasy-
„ écoles, des petites éco-	cznych, ustanowić Nauczy-
„ les faire faire au concours	cielów po Parafiach, mieć sta-
„ des livres classiques, établir	ranie, aby lud sam mógł być
„ des maitres d'école dans les	nauczony o potrzebach i po-
„ Paroisses, avoir soin que le	żytkach związku towarzyskie-
„ peuple même put être in-	go, o prawach i powinno-
„ struit de l'interet, du lien so-	ściach, które przywiązują do
„ cial, des droits, des devoirs	Ojczyzny, i nabywać każdemu
„ qui l'attachent à la Patrie,	wiadomości potrzebnych do
„ & acquérir les connoissances	prowadzenia życia, iak powi-
„ nécessaires pour vivre en bon	nien dobry syn, dobry przyja-
„ fils, en bon mari, en bon pere,	ciel, dobry ociec, dobry gospo-
„ en bon administrateur dans	darz w swoim domu, dobry są-
„ la famille, en bon voisin &	siad i obywatel w swojej Pa-
„ en bon citoyen dans la Pa-	rafii.
„ roisse. „	

(f) Andreae Fricii Modrevii Commentariorum de Republica

i pociechę naszą, iż za tym poprzednictwem poszły sąsiedzkie i odlegleyse kraie. Niedawno w pogranicznych Austryi państwach naznaczona Nauk Kommissya, acz ani w urzędowaniu i wyborze swoim tak poważna, ani w zawiadowaniu tak obfzerną władzą nadana. Wizytatorowie też roczni tam ustanowieni i płacą opatrzeni. W Państwie Rossyjskim otwarte po różnych kraiu Prowincyach Szkoły publiczne, na których dotąd schodziło. A tak edukacya młodzi stała się powszechnieyszą; kiedy dotąd prawie okazałe tylko w kilku przednieyszych miastach ustanowienia, naukę i polor młodzięży wyższego urodzenia za cel mające, zdawały się niezmiernie większą część ludu na ciemnotę i grubą niewiadomość skazywać.

Niemozna utaić, czego ieszcze do zupełnego dobra i chwały edukacyi, dla której się tyle czyni w kraiu naszym niedostaie; czego wszyscy obywatele - cnotliwi i oświeceni nayufilniey pragną; czego naygorętsze chęci i rady J. O. Xiążęcia Jmci Prymasa pieczołowitego Prześw: Kommissyi Prezesa od dawnego czasu życzą; a do czego jedną gorliwością zawsze wiedziony Prezydający Towarzystwu naszemu J. W. Marzałek Potocki

emendanda. Uwagi i słowa tu przytoczone znajdują się w dziele jego nie razem, lecz po różnych mieyscach.

tockki ułożyć Projekt' zalecił; to iest, aby z nay-
pierwszych Pań Połkich, urodzeniem, cnotą, wy-
fokim zdaniem i powagą nayznakomitze upro-
fzone i do pomocy Kommissyi wezwane, raczy-
ły się podić zawiadowania i dozoru córek oby-
watelskich. Któż niewidzi niepodobieństwa doy-
ścia celu wychowania i wystawienia dobrych Oy-
czyzny Synów i ludzi cnotliwych bez wychowa-
nia tey płci, która społeczności daie Matki, Mał-
żonki i Panie; w którey ręku iest pierwsze, a w
całe życie wpływaiące utworzenie ferca, skłonna-
ści i charakteru dzieci; która tak wiele ma z da-
ru Opatrzności sobie użyzonych od nayczyfzney
cnoty nieoddzielnych sposobów władania umy-
slem i fercem ludzi. A znaiąc w ich gronie ty-
le przeiętych duchem obywatelstwa, pełnych
miłości Oyczyzny, tkliwych na niebespieczeństwa
grozące niewinności i obyczajom wzrastaiącey
młodzieży, możemy sobie obiecywać, że wyflu-
chają głosu cnoty, proźby współobywatelów, wzy-
wania tey od Rzeczypospolitey nad Edukacyą
przełożoney Zwierzchności. Wieleż Rodziców
przez nieznaomość osob, ktorym dzieci swoje
powierzaią, przez lekkość i próżność, przez nie-
baczne iednych wstępowanie w przykłady dru-
gich, zamiast edukacyi córek swoich, to iest, za-
miał wycwisenia ich w wierze, w cnotcie, w

dobrych obyczajach, zamiast oświecenia, względem powinności dalszego życia, zamiast wyuczenia ich tych nauk i tych robót, które płci i stanowi ich są przyżyteczne, znajdują w miastach, na które je oddali, skażenie serca, zepłucie i zblamucenie rozumu, zgorzzenie płochości i zdań religii i obywatelstwu przeciwnych. Mówię tu bowiem o Pensjach dla Panien, tak w stołecznym Mieście iako po Woiewodztwach: gdyż te publicznego dozoru i zawiadowania wyciągają. Matki! wasza jest nieodwołana nigdy powinność dawać wychowanie, a iak obzerne jest tego wyrazu obięcie dawać, mówię, dobre wychowanie tym, którymście życie dały. Biada tey, która stawszy się rodzicielką, nigdy nieumie być matką! Córki wasze dojdą do stanu, w którym ich równy obowiązek czeka. Zaniedbane, albo skażone od was, przeszłą większe jeszcze zepłucie w potomstwo swoje. A jeżeli poprzedniczek waszych nieumiejętność, niedbałość, płochość pozbawiła was tey wielkiej nauki edukowania; łączcie głósy i proźby wasze z życzeniem i wzywaniem naszym do pierwszych w Oyczyźnie płci waszey osób: niech pod dozor i opiekę swoją młode latorośli, córki wasze, córki Oyczyzny, te wzrastające u szczęśliwienia, w Społeczności nadzieję przyimają. Niech to dobroczynności dzieło, za największą przed

przed Bogiem, Narodem i Światem załugę poczytną. Niech one o dzieciach waszych wiedzą, niech im oddawana będzie sprawa, u iakich osób, w iakim miejscu składacie ich niewinność. Niech powagą swoją i radą przynuszają Mistrze i Mistrzynie czynić dzieci wasze podobne ich opiekunkom. Czas tylko jeden tamże obfzerniejszy wykład uwag w tey mierze i wynurzenie uczucia tak mego, iak cnotliwej powszechności. Gdy takie życzenia i układy zabawiły od nieiakiego czasu myśli i troskliwość **Prześw. Kommissyji**, doniesienia publiczne przynoszą wiadomość o ustanowieniu **Patryotycznego** w tym rodzaju **Towarzystwa** w Hiszpanii. Stanoło tam za wezwaniem i zachęceniem rządu zgromadzenie **Pań** **nayznakomitszych**, na ten chwalebny koniec, aby przy nich był dozór wydoskonalenia edukacyi, polepszenia obyczajów, przyspobienia przez nauki i roboty przyzwoite dobrych żon, matek, rządzielek domu.

Jeden zawsze duch powołania ożywia **Kommissyją** **Edukacyjną** i pieczołowitość iey dzielną czyni. Rozządzenia tey zwierzchności w krótkim czasie tego przeciągu okazują i mądrość iey i gorliwość. Za rozkazem tey zwierzchności zakupiony jest dla **Szkół** **Warszawskich** **zbior** **niektórych** **kraiowych** **kruszców** **z** **przyłączonemi** **kartami**

tami położenia szyb i warstw krufzczowych i ziemnych. Na książki do historii natury, sztuk i rzemioł, które dostać się publicznej Bibliotece mają, summa wypłacona. Przy otwarciu Szkół w Radzieiowie. pomocą z Kassy Edukacyjney, zgromadzenie JJ. XX. Piarów zasłone. Plac znaczny na ogród Botaniczny w Wilnie zakupiony. Summa przy wezwaniu J. Pana Forstera na Katedrę Historii Naturalney w Szkole Gł: Litew: od dobroczynnych osób na ułatwienie sprowadzenia jego złożona, za odmianą przedsięwzięcia jego, gdy się z chwalebney dobroczyńców woli na potrzebę Edukacyi do rozrządzenia Komisyi dostała, przy zapisaniu im wieczney wdzięczności, obrócona jest na wydatki, których założenie i opatrzenie ogrodu Botanicznego wyciąga. Połowa exemplarzy Logarytmów, i kilkaset Botaniki, aby z Kassy swoiey zakupione poszły na opatrzenie Konwiktów funduszowych i uboższych uczniów, oraz na nagrody pilniejszych, zalecono. Wzięte przez *Prenumeratę* na wszystkie Szkoły exemplarze Dziennika Handlowego, którego cel i układ dziwnie pożyteczny jest. Przy rozestaniu nakazano, aby przez Nauczycielów i uczniów do tego celu wiadomości i uwagi pilnemu i gorliwemu Autorowi udzielane były. W układzie około niektórych domów, placów, Po-lezuickich
uczy-

uczynionym w Pińsku z J. W. Biskupem tamtey-
szym obrządku Ruskiego i następcami iego, zabez-
pieczone utrzymywanie kilku Szlacheckich dzie-
ci od fortuny upośledzonych w Szkołach tam-
teyszych. W Pułtusku ustanowiony Nauczyciel
czytania charakterów Gotyckich, któremi publi-
czne i szczegulne Akta przez długi ózafu prze-
ciąg pisane były, których użycia do wiadomości
Historji praw politycznych i cywilnych, do oca-
lenia fortun obywatelskich często barzo zachodzi
potrzeba. Omiiam wiele innych tymże dobra
pospolitego, duchem kierowanych rozrządzeń.

W czynach Szkół Głł: w Koronie i W. X.
Lit: widzi Prześw: Kommissya, i z upodobaniem
daie poznawać Narodowi, iako złożywszy w ich
ręku bliźsze zawiadowanie nauką powszechną w
kraiu, wykonywanie ustaw i rozrządzeń swoich,
pomoc ogulney pieczołowitości swoiey, wykształ-
cenie Nauczycielów obywatelskich, iako, mówię,
ufilności, i gorliwego z ich strony starania do-
znaie. Raport wizyt generalnych czyni chwa-
łę wyboru Wizytatorów i ich pilności. W sa-
mym Szkół Głównych rządzie ułożenia poczy-
nione, dążą do większego coraz wydoskonalenia
wielkiego dzieła Edukacyi. Przed dwiema bli-
sko laty JW. JX. Kollątay, dzisiay na stopień Re-
ferendarza W. X. Lit: wyniesiony, zakończył U-
rząd

rząd Generalnego Wizytatora i Rektora Szkoły
Głł: Kor: i całego Akademickiego stanu: który
nie raz od Prześw: Kommissyi publicznej y chwa-
lebnej przy samym Tronie W. K. Mci P. N. Miłości-
wego prac i trudów swoich, gorliwości i wiel-
kiej zdatności odebrał świadectwo. Bo jakich
wiadomości rzeczy, jakiej usilności, jakiej stało-
ści i męstwa trzeba było do przedsięwzięcia, i do-
konania wielkiej reformy i poprawy, do przy-
wrócenia dawnej świetności i użyteczności tej
Koronney Akademii? Wyszukanie, usposobienie,
wybór zdatnych i w swoich naukach naybiegley-
szych Nauczycielów, iego się radom, iego zabie-
gom winien. Kiedy ta Szkoła Głł. żądała na-
stępcy pełnego oświecenia i cnoty, nie mającego
przed oczyma innego celu, prócz wielkiego do-
bra Narodu, przejętego duchem powołania swego,
obywatela umiejącego radzić Oyczyźnie i czy-
nić; wtedy ta naywyższa nad Edukacją Zwierz-
chność, prowadzona zupełną znajomością osoby,
która już w gronie iey zasiadała, zapewniona w na-
dziei swojej o naylepszych wyboru skutkach zapro-
siła J. W. Oraczewskiego Kolegę swego do Urzędu
Wizytatora i Rektora: a naywyższe zdanie KRÓ-
LA Opiekuna i Dobroczyńcę Kommissyi wybor-
ten wyrokiem pochwalenia swego stwierdziło Pa-
miętaią obywatela ową Męża tego o dobrą i-
chwa

chwałę Narodu gorliwość i stałość w naybrzliwszych Rzpltey czasach okazaną. W tenczas wśród innych zbawiennych zdań swoich, pierwszy na zgromadzonych Stanach głos podniósł, radząc, aby Edukacya obywatelska stała się sprawą rządu. Teraz zajęty zawsze tą chęcią być czynnym dla kraju, być użytecznym dla ziomeków, z ochotą ciężar zawiadywania Stanem Nauczycielskim przyjął, i plac dzielney gorliwości swoiey znalazł. Bez ducha urzędu, i stanu, ani Obywatel, ani Rządzca, nic nigdy ku Powszecznemu dobru nieuczyni. Gdzie w Urzędniku niemasz tego ducha, tam sprawy iego niedbale odbywane, powierzchowne okazywanie zachodów i zabiegów, dumne częstokroć wydawanie rozkazów bez rozważenia, czy wykonane być mogą, czy są użyteczne, spoczynek, próżnowanie, zyski ofobiste przeniesione nad rzetelne powinności dopełnienie, zastępują miejsce stałego, roztropnością i naczyttszą myślą kierowanego rządu. Aby się przekonać, iak ten duch ożywia ninieyszego Szkoły Gł: Rządzcę, dosyć jest czytać mowy iego w różnych okolicznościach, zagaienia wizyty, objęcia rządu, otwierania nauk, wprowadzenia układu około kandydatów, miane; dosyć wiedzieć o mandacie podług zwyczaju Rektorow do Szkół wszystkich wydanym, o ustawiczoney i niestrudzoney pra-

D

cowi-

cowitości iego około rzeczy władzy i dozoro-
wi swojemu poruczonych. Wszytko do dobra
krajn, do rzetelnego użytku obywatelów, do po-
prawy i polepszenia obyczajów dąży. Stały w
Szkole Gł: porządki za staraniem iego wielkiej
wagi i wielkiego użytku Archiwum iak naydokła-
dniey urządzone Biblioteka ułożona, i nowemi
księgami pomnożona. Ogród Botaniczny ku za-
kończeniu i użyciu zbliżony. Czynią się umowy
i układy około domu obfzernością i położeniem
na miejscu zdrowym wygodnego; gdzie nędzny
chorobą dotknięty znajdzie ratunek, gdzie po-
łożnica uboga znajdzie usługę. Na popisy uczniów
nowa sala, w której wygodnie każdy troskliwy o-
bywatel widzieć może korzyść z nauk w nastę-
pcach swoich, sporządzona. Gabinet Historyi Na-
turalney ku pospolitemu użyciu otworzony. Bu-
dowa Obserwatorium Astronomicznego, co do mu-
row skończona, której dokonanie dla pilnieyfzey
około Kollegium Fizycznego roboty zawieszzone.
Katedra Mechaniki i Hidrauliki z dokładnym do
użycia przystofowaniem wprowadzona. Lekcyja
Literatury do innych w Szkole Gł: przydana,
tym końcem, aby przyszli Nauczyciele zupeł-
ne w języku Łacińskim i Greckim ćwicze-
nie brali, aby nabywali biegłości w Litera-
turze tak oyczyfstej iako i krajów cudzoziem-
skich.

skich. Porządek względem dozoru kandydatów do nauczycielstwa, dozoru co do obowiązków Religii, co do obyczajów, co do nauk i popisów z nichże podany.

Pomnożyły sławę tej Szkoły uczone zanych w niej Nauczycielów piśmą i mową. JX. Trzciniński Professor Fizyki Experimentalney, wydał Dyfertycyą, iedną: *o wzroście nauk wyzwolonych i Mechanicznych o pożytkach i wygodzie ich w społecznosci i o stosowaniu onychże do potrzeb kraiu oyczysłego*; drugą: *o napuszczaniu wody powietrzem kwaszkowym i o różnych gatunkach powietrza, czyli gazu*; trzecią: *o trzęsieniu ziemi i elektryczności*; w których każdy widzi ufilność i pracowitość Autora w swoich obowiązkach, pilność w nabywaniu i udzielaniu wiadomości Fizycznych. Czytają wszyscy z wielkim pochwaleniem wyborną i pełną oświecających i w praktyce użytecznych uwag, mowę JP. Badurskiego Filozofii Medycyny Doktora, Patologii i praktyki lekarskiej Professora, Szpitala S. Barbary Fizyka. Mowę roztrząsającą skutki powietrza stosowne lub niestosowne do zachowania zdrowia i życia człowieka w ogulności, a wszczegulności dzieci.

Pełna jest obszerney i gruntowney umiejętności Dyfertycyą JP. Jaskiewicza Professora na ów

czas Historji Naturalney, męża z cnoty i nauki znanego, o górach i odmianach w nich zasfzłych w kraiu naszym, o uczynionych postrzeżeniach około powierzchni i warst ziemi, około wód kruszcowych w Woiewodztwie Krakowskim. Był on szczęśliwy dać dowod nauki i biegłości swoiey, oraz okazać zbior kruszców Szkole Gł: od siebie ofiarowany i ułożony przed umiejącym sądzić i łaskawością zaszczycać uczonych KRÓLEM. Dawniey już odebrała Szkoła Gł: Krakowska dla Nauczycielow i uczniów dzieło JP. Sniadeckiego Professora wyższej Matematyki, dzieło pod tytułem *Rachunku Algebraicznego Theorya*, w którym głęboka wiadomość z jasnością w wyrazach, łatwością w prowadzeniu rzeczy; od Autora obdarzonego osobliwym talentem, czyniacego ozdobę zgromadzeniu Nauczycielow połączona jest.

Dokładne Wizytatorów Szkół Koron: doniesienia w tym przynoszą zwierzchności nad Edukacją przełożoney pociechę; iż widzi, mimo zawady i trudności coraz więcej sferzące się w Narodzie przekonanie o dobroci układu nauk do prawdziwego pożytku dążących: a całą bacność na to obraca, aby tych, którym ostateczne ustaw wykonanie powierzyła, to jest Nauczycielow życie i nauka niezawiodły iey chwalebnych przepisów i obywatelskich chęci. JJ. XX. Garyckiemu i
Bo-

Bogdanowiczowi oddane jest sprawiedliwe biegłości i pilności w odprawieniu wizyt świadectwo.

Z Raportów Szkoły Głównej Lit: przekonała się Prześw: Kommissya o wielkiej usilności w wykonaniu ustaw swoich. We wszystkich uchwałach tego zgromadzenia, we wszystkich aktach wizyt, wszędzie ustawy za grunt czynów i zaleceń służyć, wszędzie w szczególności wspomniane i przytaczane są. We wszystkich krokach zacnych Wizytatorów, z których jeden był J. X. Piłchowski, drugi J. X. Erdman, widzieć się dać wyśoka roztropność i ożywiona duchem powołania dzielność. Gdziekolwiek o J. X. Piłchowskim, który i w poświęconym niegdyś edukacyi młodzi, zgromadzeniu, znakomitą był jego ozdobą, gdziekolwiek wzmianka zachodzi iako o Literatury w Szkole Głównej: Professorze, iako Drukarni Akademickiej przełożonym i wielu dzieł Autorze, nie można tam nienawidzić wysokiego rozładku, wielkiej i obfiternej umiejętności, najlepszego serca, i niepospolitej cnoty.

Nic jednak z opisów zgromadzeń Nauczycielskich i Szół w Koronie i w W. X. Lit: więkzey pociechy tej, która tak znaczną część rządu ma sobie poruczoną, zwierzchności nieprzynosi, iako widzieć wielu wszelkiego stanu obywatelów z najsławniejszy i najsławiejszy uszczęśliwienia

po-

pow szechnego chęci, dobrodziejstwa się swemi przykładaających. Jakie to dla zwierchności Edukacyney, jakie dla pracujących pod iey powagą świadectwo, iak chwalebne uznanie, że ustawy i układy są dobre, prace i roboty użyteczne, kiedy znakomici godnością, urzędami, sławą cnoty obywatele i obywatelki, część majątków swoich poświęcają na to, żeby więcej współzłomków ich, przepisanym sposobem urządzoną brali naukę! Czytać imiona wasze, dobroczyńcy Narodu waszego spóżyjący i potomni będą z uwielbieniem i wdzięcznością. Krótkie wspomnienie tych miłośników oyczyzny poruczmy sławie; ona rozgłosi załugę, i wystawi ją za przykład.

Odebrała Komisya doniesienie od J. X. Wieliczki Rektora Szkół Krozkich o ofercie przez jednego obywatela, który dobrodziejstwo swoje skromnością w zataieniu imienia chwalebniejsze czyni, pewney summy na posilenie funduszu dla uboższej Xięstwa Żmudzkiego młodzi, biorącej edukacya w rzeczonych Szkołach. W Wiszniowie po zgorzeniu budynku szkolnego i mieszkania Nauczycielów, J. X. Kłodnicki Proboszcz tamtejszy, wysoce dla cnot i ludzkości swoiey poważany, w domu własnym miejsce na nauki i schronienie Professorów wyznaczył, spólny stół, opatrywanie potrzeb i wygod na siebie przyjął, sam
się

się stał duszą zgromadzenia i węzłem iedności i zgody. Byłem w czasie pierwszych wizyt świadkiem starania około Edukacyi i srodkiego obcowania męża tego. Niedostatek gospód w Mozyrze, wielką jest w tamtym mieście przeszkodą do pomnożenia liczby uczniów. Zaradza tey niewygodzie po wielkiej części JX. Grądzki Kanonik Smoleński Proboszcz Mozyrski, mąż uczony, i zgromadzeniu Akademickiemu barzo przychylny, u siebie niektórych uczniów mieści, stół im z dyrektorami opatruie, wielkiej u Obywatelów wziętości i powagi swoiey na zalecanie niniejszey Edukacyi, na pociągnięcie synów obywatelskich do Szkół publicznych używa. Już dawniey wprowadzone do Trzemeszna Szkoły, dziełem są szczodrobliwości JX. Kosmowskiego Opata tamteyszego. Utrzymuie ten dobroczynny obywatel dwunastu uboższey Szlachty Konwikt od siebie założony. Zawsze znane były krajowi wysokie cnoty i troskliwe około rozkrzewienia pobożności i nauk starania J. O. Xiążęcia Jmci Pułtuskiego Szembeka, Dyecezyi Płockiey świątobliwego Pasterza. Odbiera z tych rąk Edukacya nowe dobrodzieystwa. W Pułtuskum sześciu Szlacheckiey młodzi, których rodzicom na sposobach zbywa, mają z iego daru naukę i ćwiczenie w obowiązkach Religii i obyczajach. Jego nakładem dla
wygo-

wygody Nauczycielów i uczniów sprowadzony jest do Szkół taniejszych Metr języka Francuskiego. Przytomność jego na popisach Szkolnych, ileż razy się w Dyecezyi swojej znajduje, przez pełne słodyczy pochwalenia, i nagrody uboższym hojnie dawane, wzbudza chęć postępuku we wszystkich. W Łowiczu, prócz wspomnionych już kandydatów na Dyrektorów Szkół Parafialnych, dobroczynna JO. Xiążęcia Prymasa łaskawość, sześciom uboższej Szlachty obmyśla sposób wygodnego życia i nauki. Szkoły Białostockie zapisały w aktach wizyty pamięć dowodów opieki nad Edukacją J.O. Pani Krakowskiej z Xiążąt Poniatowskich Branickiej. Jest w nich nakładem tej Pani utrzymanych sześciu Szlacheckiego urodzenia a niedostatniey fortuny uczniów. Jest odebrany dar instrumentów Fizycznych, i Matematycznych. Pozwalana zawsze pałacowa sala do popisów, ktore obecnością swoją zaśczycać zwykła, dla dających dowód postępuku swego uczniów i dbałych o ich postępek obywatelów wspaniałym i wygodnym jest miejscem. W tychże Białostockich Szkołach sześciu młodzi z szczodrośliwości JW. Szczyta Pifarza W. X. Lit: opatrzenie szat, żywności, i książek mają. (g)

Wfzy-

(g) W dalszym czasie uczynione będzie wiadomienie o zapisa-

Wszystkie te publiczne dla edukacyi obywatelskiej przyślugi, są poprzedniczey Twoiey, Najiaśnieyszy Panie, dobroczynności hołdem i uwiecznieniem. Niemaż żadnego czasu, żadney okoliczności, w któreyby Oycowskie dobrodzeystwa Twoie o nieustannej nad Edukacją opiece nieprzekonywały. Trudno jest wyrazić: ustanowione raz z szczodroblowości Twoiey w medalach nagrody dla znakowitych nauką i dobrocią obywatelów synów oyczyzny, iakich pożytków, iak chwalebne go młodzi Narodowej przefadzania się są pobudką i zachęceniem. Widziała Stolica W. X Lit: z niewymowną radością wielce uroczyste tych nagród rozdawanie, które, idąc za Królewską dobrą obywatelskiej Edukacyi chęcią, JW. IX. Nuncyusz Apostołski z rąk swoich uczynić raczył. Pójdzie odgłos i zamiarów i hojności Twoiey w odległe kraie i późną potomność. Zapisała Szkoła Gł: Kor: i z nią Naród cały wieczną pamięć dobroci Twoiey, którą uwielbić

E

neysunnie na edukacją w Szkołach Lubelskich czterech uboższej Szlachty od JP. Gompertza. Medycyny Doktoro niedawno zmarłego, gdy ten fundusz do skutku przywiedziony zostanie. W testamencie swoim J. Pan Gompertz za pobudkę zapisu tego wyraża wywiązanie się krajowi, w którym majątek znaczny zebrał.

chciałeś to dawne od nychwalebniejszych Poprzedników Twoich założone nauk siedlisko. Słyszało liczne uczniów, Nauczycielów, wszelkiego stanu obywatelów zgromadzenie głos KRÓLA swego zagrzewający do korzystania z pieczołowitości Prześw: Kommissyi. Słyszał przezacny tey Szkoły i stanu Nauczycielskiego Rządzca nychlubnieyfze zasług i gorliwości swoiey zaświadczenie. Odebrała ta Szkoła Koronna nowe a znakomite z teyże szczodrobliwey ręki dobrodzieystwo w oddaniu iey dożywotnim Łobzowa.

Te są niewygaśney wdzięczności Kommissyi Edu: i wszystkich do iey pomocy i usług powołanych, wszystkich z iey starania pożytkaiących oświadczenia, które u Trónu Twego Najiaśnieyszy KRO-LU Panie Nasz Miłościwy wraz z sobą składamy

Omyłka na drugiej karcie w wierszu 16. mniemanie powzięte było. Czytać. mniemanie sprawiło.

12. Maurice

